

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง "พัฒนาการและแนวโน้มของอุตสาหกรรมสื่อมวลชน : การวิเคราะห์ เดอะเนชั่นกรุป" เป็นการศึกษาเชิงพรรณาวิเคราะห์ (Analytical Description Research) โดยมีจุดมุ่งหมายที่ต้องการศึกษาถึงพัฒนาการของหนังสือพิมพ์ ซึ่งจัดเป็นสื่อมวลชนแขนงหนึ่ง และศึกษาปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินธุรกิจ รวมถึงคาดการณ์ทิศทางของหนังสือพิมพ์ในอนาคต โดยเลือกศึกษาเดอะเนชั่นกรุป ในฐานะเป็นตัวแทนกลุ่มสิ่งพิมพ์ที่มีศักยภาพ และความพร้อมในการขยายตัวรวมถึงการเติบโตที่เห็นได้ชัดเจนในช่วง 5-6 ปีที่ผ่านมา ในการศึกษาเรื่องนี้ ผู้วิจัยต้องการวิเคราะห์ตั้งแต่จุดกำเนิดตัวองค์กรในแง่นโยบายของระดับผู้บริหาร การเติบโต และพัฒนาการของบริษัท รวมถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการเติบโตของธุรกิจ

การวิจัยเชิงพรรณาวิเคราะห์ในเรื่องนี้ ประกอบด้วยการวิจัยคุณภาพ โดยอาศัยข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Depth Interview) และการวิจัยเชิงปริมาณ จากการวิเคราะห์เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) เพื่อนำข้อมูลทั้งหมดมาประมวลสำหรับการวิเคราะห์ และอธิบายปรากฏการณ์ที่ต้องการศึกษาโดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลในการศึกษา แบ่งออกเป็น

1. แหล่งข้อมูลประเภทเอกสาร (Documentary Research) ได้แก่ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ

ประวัติความเป็นมา พัฒนาการ สภาพการดำเนินงานธุรกิจของบริษัทเนชั่นฯ นอกจากนั้น ข้อมูลในด้านแหล่งรายได้ ยอดจำหน่าย ผลกำไร การเพิ่มขึ้น ของบริษัทเนชั่นฯ ก็เป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยให้ความสำคัญ เพราะเป็นตัวชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของทุน รายได้ และการขยายตัวของธุรกิจได้ ซึ่งผู้วิจัยอาศัยแหล่งข้อมูลจากเอกสาร ดังต่อไปนี้

- ก) หนังสือรายงานประจำปีของบริษัทเนชั่นฯ (Annual Report)
- ข) ข่าวที่เกี่ยวข้องกับกิจการของบริษัทเนชั่นฯ (News Clipping)
- ค) บทความจากหนังสือพิมพ์ วารสารต่าง ๆ ที่เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการวิเคราะห์ธุรกิจหนังสือพิมพ์
- ง) แบบรายงานผลดำเนินงานกิจการที่แจ้งต่อตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เพื่อให้ทราบถึงรายได้ ผลกำไร และการเพิ่มขึ้นของบริษัทเนชั่นฯ
- จ) เอกสารอื่น ๆ เช่น เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ สื่อมวลชน บทความสัมภาษณ์บุคคลภายในวงการหนังสือพิมพ์ งานวิจัย และวิทยานิพนธ์

2. แหล่งข้อมูลประเภทบุคคล โดยอาศัยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก บุคคลสำคัญในการบริหารงานของบริษัทเนชั่นเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงต่าง ๆ เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา แนวทางของพัฒนาการ ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อธุรกิจ ลักษณะการดำเนินงาน การจัดองค์กร และการบริหาร ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน ตลอดจนรายละเอียดของธุรกิจต่าง ๆ ของบริษัทเนชั่นฯ โดยบุคคลที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) มีดังต่อไปนี้

- ก) คุณชนาธิษ ธีรพัฒน์วงศ์ ประธานกรรมการ
- ข) คุณสุภัทธิษ หยุ่น กรรมการและบรรณาธิการอำนวยการเนชั่นกรุ๊ป
- ค) ม.ร.ว. สนิดา กิติยากร กรรมการ

รวมถึง บรรณาธิการของหนังสือในเครือบางฉบับ ซึ่งเป็นผู้ร่วมบุกเบิกหนังสือพิมพ์ในยุคแรกเริ่ม ซึ่งได้เป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ด้วย ได้แก่

- คุณโสภณ องค์การณัฏ กรรมการผู้จัดการบริษัทเอ็นพีจี เทเลวิชั่น จำกัด
- คุณสมถวิล จรรยาวัชร์ บรรณาธิการบริหารนิตยสารลونا

เนื่องจากการวิจัย "พัฒนาการและแนวโน้มของอุตสาหกรรมหนังสือพิมพ์" นั้นส่วนหนึ่งเป็นการคาดการณ์ถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นกับอุตสาหกรรมหนังสือพิมพ์ในอนาคต ดังนั้น ในช่วงสุดท้ายของการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group Interview) เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องในวงการหนังสือพิมพ์ รวมถึงนักวิชาการ ได้แลกเปลี่ยนทัศนะและมุมมองต่าง ๆ เกี่ยวกับอุตสาหกรรมหนังสือพิมพ์ เพื่อให้การคาดการณ์แนวโน้มของอุตสาหกรรมหนังสือพิมพ์ในอนาคตเป็นไปได้อย่างสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ได้แก่ ข้อมูลประเภทหนังสือพิมพ์ หนังสือรายงานประจำปี บทความที่เกี่ยวข้อง บทสัมภาษณ์ที่เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา พัฒนาการ ปัญหาและสภาพในการดำเนินธุรกิจ ของบริษัทเนชั่นฯ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมจากห้องสมุดเนชั่น ซึ่งอยู่ภายใต้การดำเนินงานของบริษัทเนชั่น อินฟอร์เมชั่น เทคโนโลยี จำกัด อันเป็นหนึ่งในกิจการของเครือเนชั่น นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้ทำการค้นคว้าและเก็บข้อมูลจากห้องสมุดคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รวมไปถึงห้องสมุดของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในด้านของจำนวน เงินลงทุนและแหล่งรายได้รวมถึงผลกำไรของบริษัท

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคคล โดยผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยสัมภาษณ์เฉพาะประเด็นที่ต้องการและสนใจศึกษา พร้อมด้วยกรจดบันทึก และอาศัยเรื่องบันทึกเทปในขณะสัมภาษณ์

ในการเก็บข้อมูลประเภทบุคคลนี้ ได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้

- จุดก่อตั้งบริษัทเนชั่นฯ
- การดำเนินกิจการรวมถึงรายละเอียดของกิจการในเครือเนชั่น
- จุดเริ่มต้นของกิจการต่าง ๆ ที่แตกตัวออกมาจากบริษัทเนชั่นฯ
- ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
- ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของบริษัทเนชั่นฯ
- โครงสร้างและแผนผังการบริหารงานของบริษัทเนชั่น
- แนวโน้มของบริษัทเนชั่นฯในอนาคต
- แนวโน้มของตลาดหนังสือพิมพ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาเรื่อง "พัฒนาการและแนวโน้มของอุตสาหกรรมสื่อมวลชน : การวิเคราะห์ เดอะเนชั่นกรุป" ผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออก ดังนี้

1. วิเคราะห์จุดกำเนิดและพัฒนาการของบริษัทเนชั่น พับลิชชิง กรุป จำกัด (มหาชน) การวิเคราะห์ในส่วนนี้ โดยอาศัยข้อมูลจากการค้นคว้าเอกสาร ประกอบกับข้อมูลในการสัมภาษณ์บุคคล เพื่อทราบถึงภาพรวมของบริษัท ตั้งแต่ยุคเริ่มต้นจนถึงปัจจุบันได้ผ่านอุปสรรคและปัญหาในการดำเนินการอย่างไรบ้าง
2. วิเคราะห์พัฒนาการของธุรกิจในเครือเนชั่นที่แตกตัวออกมา ในแง่ของลักษณะธุรกิจ ว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับธุรกิจหลักคือหนังสือพิมพ์หรือไม่อย่างไร
3. วิเคราะห์การขยายตัวของบริษัทเนชั่นฯ โดยพิจารณาจากเงินทุนประกอบการ ส่วนแบ่งตลาด และธุรกิจที่แตกตัวออกมา เปรียบเทียบกับช่วงระยะเวลา เพื่อให้เห็นชัดว่า ช่วงเวลาใดมีการขยายตัวสูง และมีความสัมพันธ์กับเงินทุนและส่วนแบ่งตลาดหรือไม่อย่างไร โดยอาศัยข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ และข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคคลภายในบริษัท

4. วิเคราะห์ปัจจัยในด้านต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยต่อการขยายธุรกิจ ได้แก่ ปัจจัยด้าน เศรษฐกิจ การเมือง สังคม เทคโนโลยี ดังที่กล่าวในตอนต้นของบทนี้ และเนื่องจากการวิจัย เรื่องนี้เป็นการศึกษาองค์กร จึงมุ่งให้ความสำคัญต่อการวิเคราะห์กลุ่มผู้บริหารเช่นกัน โดยพิจารณาในแง่ของวิสัยทัศน์ (Vision) รวมถึงการจัดองค์กร ตลอดจนความพร้อมและศักยภาพ ของบริษัทในการขยายตัว ในส่วนนี้อาศัยข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคคลเป็นสำคัญ

5. วิเคราะห์ทิศทางการเปลี่ยนแปลง และแนวโน้มของอุตสาหกรรมหนังสือพิมพ์ในอนาคต ซึ่งการวิเคราะห์ในส่วนนี้ ผู้วิจัยอาศัยข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์บุคคล และการสัมภาษณ์ กลุ่ม ตลอดจนบทความ บทวิเคราะห์ต่าง ๆ เกี่ยวกับอุตสาหกรรมหนังสือพิมพ์

กรอบการวิเคราะห์

จากแนวคิดและทฤษฎีที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 2 นั้น อาจนำมากำหนดเป็นกรอบการ วิเคราะห์ในการศึกษารังนี้ได้ ดังนี้ คือ

ดังที่ทราบกันดีว่า ระบบสื่อมวลชนทั้งปวงนั้นต่างก็เป็นระบบย่อย (Sub-system) ของ โครงสร้างระบบสังคม หนังสือพิมพ์ก็เช่นเดียวกับสื่อมวลชนประเภทอื่น ๆ ที่ต้องมีความสอดคล้อง กับระบบสังคม คือมีความสัมพันธ์กับระบบเศรษฐกิจและระบบการเมือง ซึ่งเป็นโครงสร้างใหญ่ และเป็นตัวกำหนดขอบเขตของหนังสือพิมพ์ทั้งในแง่รูปแบบ เนื้อหา ตลอดจนการจัดการ ดังนั้น ในการศึกษาพัฒนาการของหนังสือพิมพ์ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันภายใต้ สภาวะของสังคมที่แตกต่างกัน ไปในแต่ละยุคสมัย จำเป็นต้องพิจารณาจากบริบททางสังคมหรือปัจจัยภายในด้านต่าง ๆ อันได้แก่ สภาพสังคมในแง่ของการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม รวมถึงตัวเทคโนโลยี (ศิริชัย ศิริภาสะ และกาญจนา แก้วเทพ , 2531) ปัจจัยดังกล่าวข้างต้นมีความสัมพันธ์ต่อกันในหลายลักษณะและ หลายระดับของหนังสือพิมพ์ ดังเช่น

1) สังคม (Society) การพัฒนาของระบบเมือง (Urbanization) การรวม เป็นกลุ่มก้อนของประชาชน การศึกษาของคนในสังคม เพราะหนังสือพิมพ์เป็นสื่อมวลชนชนิด

เด็วที่ต้องอาศัยความสามารถและทักษะของผู้รับสาร ทั้งในแง่ของการมีฐานะทางเศรษฐกิจพอที่จะซื้อหนังสือพิมพ์มาอ่านได้ และในแง่ของการรู้หนังสือ สังคมใดที่ประชาชนส่วนใหญ่ขาดความรู้หนังสือพิมพ์ก็จะตกอยู่ในสภาพของสื่อเฉพาะกลุ่มผู้มีการศึกษาเท่านั้น แต่ถ้าการศึกษากระจายไปในสังคมอย่างทั่วถึง ประชาชนอ่านออกเขียนได้ หนังสือพิมพ์ก็จะพัฒนามาสู่สภาพของการเป็นสื่อมวลชน

2) เศรษฐกิจ (Economics) ด้วยเหตุที่หนังสือพิมพ์เป็นธุรกิจอย่างหนึ่งที่ต้องอาศัยการลงทุนและแหล่งรายได้ที่ค่าฐานะของหนังสือพิมพ์ ก็คือ จำนวนจำหน่าย (Circulation) และโฆษณา จำนวนจำหน่ายอย่างเดียวนั้นไม่เพียงพอสำหรับการอยู่รอดหนังสือพิมพ์ เพราะหนังสือพิมพ์เป็นสินค้าที่มีราคาขายต่ำกว่าทุนเสมอ และไม่สามารถขึ้นราคาได้ง่าย ๆ ดังนั้นทางออกของหนังสือพิมพ์จึงอยู่ที่การโฆษณา ประเทศที่มีฐานะทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับดี ย่อมส่งผลให้ประชาชนมีกำลังซื้อสูง สามารถซื้อหาหนังสือพิมพ์เพื่อรับทราบข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ ได้มากขึ้น นอกจากนั้น การเติบโตทางธุรกิจย่อมส่งผลให้เกิดความสำคัญของหนังสือพิมพ์ในฐานะเป็นช่องทางการโฆษณารูปแบบหนึ่ง รายได้จากการโฆษณาจะเป็นตัวสนับสนุนให้กิจการหนังสือพิมพ์เป็นการค้าที่ทำกำไรได้เช่นเดียวกับธุรกิจสาขาอื่น ๆ

3) การเมือง (Politics) ระบบการเมืองของแต่ละประเทศย่อมมีผลต่อหนังสือพิมพ์ โดยเฉพาะในเรื่องสิทธิและเสรีภาพ แม้ว่าหนังสือพิมพ์จะเป็นสื่อที่ดำเนินการโดยเอกชน แต่นโยบายทางการเมืองของรัฐบาลก็ได้เข้ามามีอิทธิพลต่อทิศทาง และขอบเขตเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ สิทธิเสรีภาพนี้มีความสำคัญเพราะเป็นเครื่องตัดสินว่า หนังสือพิมพ์จะทำหน้าที่ของตนได้ดีเพียงใด และที่สำคัญ เสรีภาพของหนังสือพิมพ์ในแต่ละยุคสมัยก็เป็นเครื่องชี้ถึงถึงระดับความเจริญของกิจการหนังสือพิมพ์ในสมัยนั้น นอกจากนั้นเสรีภาพยังเป็นสิ่งที่สามารถกำหนดความอยู่รอดของหนังสือพิมพ์ได้

4) เทคโนโลยี (Technology) เทคโนโลยีเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ลักษณะของหนังสือพิมพ์ในแต่ละยุคแตกต่างกัน ในระยะต้นที่ยังไม่มีการพัฒนาแท่นพิมพ์ให้ทันสมัย หนังสือพิมพ์

ผลิตออกมาได้ครั้งละน้อย และต้องใช้เวลานานกว่าที่จะได้หนังสือพิมพ์ปริมาณมาก ๆ เพื่อมาตอบสนองประชาชนได้อย่างทั่วถึง ข้อจำกัดนี้ทำให้หนังสือพิมพ์ยังไม่สามารถเป็นสื่อมวลชนได้ จนกระทั่งมีการพัฒนาเทคโนโลยีทางการพิมพ์จนสามารถสร้างเครื่องพิมพ์ที่มีประสิทธิภาพสูงทั้งทางด้านจำนวนการพิมพ์และคุณภาพการพิมพ์ สามารถผลิตหนังสือพิมพ์ได้จำนวนหลายพันฉบับภายในเวลาอันรวดเร็ว ซึ่งทำให้หนังสือพิมพ์ขยายวงผู้อ่านได้กว้างขึ้น มีลักษณะเป็น Mass Production มากขึ้น

นับตั้งแต่การพัฒนาเทคโนโลยีทางการพิมพ์ สามารถสร้างเครื่องพิมพ์ที่มีประสิทธิภาพสูง ทั้งทางด้านจำนวนการพิมพ์และคุณภาพการพิมพ์ ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การสร้างหนังสือพิมพ์ยากเย็นแสนเข็ญขึ้นทุกวัน เพราะกลายเป็นการประกอบอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่ต้องอาศัยหลักการแห่งการลงทุน การประกอบการ และเป้าหมายของการลงทุนมาเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้อุตสาหกรรมประเภทนี้ดำเนินอยู่ได้ โฉมหน้าวงการหนังสือพิมพ์ในประเทศไทยจึงเปลี่ยนแปลงไป และเกิดการแข่งขันกันในระบบอุตสาหกรรมมากขึ้นทุกที (อนันต์ สาสศิริวิทย์ , 2526)

จนถึงปัจจุบัน สื่อหนังสือพิมพ์ได้ก้าวเข้ามามีบทบาทต่อมนุษย์ทั้งในด้านของการแจ้งข่าวสาร รวมถึงการเป็นแหล่งเผยแพร่ความรู้ร่วมกับสถาบันอื่น ๆ ในสังคม กล่าวได้ว่าการขยายตัวในด้านความนิยมของหนังสือพิมพ์เป็นไปพร้อม ๆ กับการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ได้แก่ การพัฒนาทางด้านเทคโนโลยี การพัฒนาระบบอุตสาหกรรม การขยายตัวของระบบการศึกษาสมัยใหม่ ความต้องการของสาธารณชนที่เพิ่มขึ้น หนังสือพิมพ์จำหน่ายในราคาถูกลง ปัจจุบันดังกล่าวมานี้ ต่างก็เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการขยายตัวในด้านความนิยมของหนังสือพิมพ์ด้วยกันทั้งหมด